

30.08.2024

POL-2024-93893

Lausuntopalvelu

VIITE: VN/25102/2023 Hallituksen esitysluonnos eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskeväksi lainsäädännöksi

Poliisihallituksen lausunto

1 Lausuntopyyntö

Valtiovarainministeriö on pyytänyt Poliisihallitukselta lausuntoa hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskeväksi lainsäädännöksi.

Esitysluonnos sisältää ehdotuksen valtion aluehallintouudistukseen liittyvästä lainsäädännöstä. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Lupa- ja valvontavirastosta, laki elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta ja laki Ahvenanmaan valtiovirastosta. Lakiehdotukset sisältävät säännökset virastojen organisaatiosta, johtamisesta, tulosoajauksesta ja hallinnon järjestämisestä.

Lupa- ja valvontaviraston ja elinvoimakeskusten perustamisen johdosta on tarpeen tarkentaa säännöksiä ohjaustoimivallasta ja viranomaisten yhteistyöstä. Lupa- ja valvontaviraston tehtäviin kuuluisivat aluehallintovirastojen ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tehtävät sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueelle kuuluvia tehtäviä. Elinvoimakeskusten tehtäviin kuuluisivat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille kuuluvat tehtävät siltä osin kuin niitä ei siirretä Lupa- ja valvontavirastolle.

Uudistuksen yhteydessä aluehallintovirastojen kilpailu- ja kuluttajahallinnon tehtävät siirrettäisiin Kilpailu- ja kuluttajavirastoon, eläinten terveyttä ja hyvinvointia ja elintarvikkeita koskevat tehtävät Ruokavirastoon sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten julkisen henkilöliikenteen tehtävät Liikenne- ja viestintävirastoon. Ahvenanmaan valtioviraston asema ja tehtävät säilyisivät nykyisellään.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valtion aluehallintouudistukseen liittyviä muita lakeja. Laki aluehallintovirastoista, laki Sosiaali- ja terveydenhuollon lupa- ja valvontavirastosta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista kumottaisiin.

Aluehallintouudistus kytkeytyy ympäristöministeriössä valmisteilla olevaan yhden luukun lainsäädäntöhankkeeseen, jossa kehitetään ympäristöllisiä

lupamenettelyjä koskevaa sääntelyä ja edistetään yhden luukun asiointimahdollisuutta Lupa- ja valvontavirastossa.

2 Poliisihallituksen lausunto

2.1 Poliisin ja lupaviranomaisen yhteistyö rikostorjunnassa

Esitetyillä muutoksilla on vaikutusta poliisin rikostorjuntatehtäviin ainoastaan siltä osin, että poliisin kanssa nykyisen lainsäädännön nojalla yhteistyötä tekevät viranomaiset muuttuvat. Poliisihallitus pitää tältä osin tärkeänä, että valmistelussa kiinnitetään huomiota poliisin ja esityksen alaan kuuluvien viranomaisten välisen yhteistyön ja tiedonvaihdon toimivuuteen.

Poliisihallitus esittää, että viranomaisten yhteistyötä hallinnollisessa rikostorjunnassa kehitettäisiin jatkossa siten, että jo lupaharkintavaiheessa pystyttäisiin luovuttamaan ja hyödyntämään eri viranomaisten tietokannoista ilmeneviä tietoja. Eri viranomaisten tietoja hyödyntämällä pystyttäisiin tehostamaan valvontaa sellaisissa tilanteissa, joissa on todennäköistä, että toiminnanharjoittaja voi syyllistyä esimerkiksi ympäristö- tai elintarvikerikokseen. Mahdollisen säännösehdotuksen esittäminen on kuitenkin ennenai-kaista, sillä poliisiin tiedonvaihtoon liittyvä sääntely on kokonaisuutena tarkasteltavana sisäministeriön lainsäädäntöhankkeessa.

2.2 Arpajaishallinto

Esitetyillä muutoksilla on liitännäisvaikutukset myös Poliisihallinnon arpajaishallintoon. Esityksessä on viranomaisvaikutuksissa (liite 4, 4.2.5.1, s. 116) todettu, että sisäministeriössä on valmisteilla hallituksen esitys rahapelaamisen valvonnan siirtämiseksi Poliisihallituksesta uuteen perustettavaan Lupa- ja valvontavirastoon. Poliisihallitus ehdottaa, että kohtaa täydennettäisiin tiedoilla sisäministeriön rahapelilakihankkeesta sekä hankkeen suunnitellulla aikataululla. Rahapelijärjestelmän toimeenpanoa koskevassa hankkeessa on myös huomioitava ja yhteensovitettava rahapelijärjestelmän uudistamisen lainsäädäntöhanke ja valtion aluehallinnon uudistamisen lainsäädäntöhanke, kuten myös näissä mahdollisesti tapahtuvat muutokset.

Poliisihallitus esittää, että Lupa- ja valvontavirastosta annettavan lain 3 § (toimiala ja tehtävät) sisältäisi säännöksen *rahapelialan lupa- ja valvontatehtävästä*, jota ehdotetaan säädettäväksi valmisteilla olevassa uudessa rahapelilaissa.

Poliisihallitus esittää, että mainitun lain 4 § (organisaatio) sisältäisi säännöksen *rahapelivalvonnan toimialasta*.

Asiassa tulee huomioida, että tarvittaessa Lupa- ja valvontavirastoa koskevaa lakiehdotusta ja sen perusteluja voi olla tarpeen täsmentää ennen esityksen antamista eduskunnalle, minkä lisäksi tulee muutoinkin huolehtia valtion aluehallintouudistusta ja rahapelijärjestelmää koskevien esitysten yhteensovittamisesta.

Poliisihallitus kiinnittää huomiota ehdotetun lupa- ja valvontavirastoa koskevan lain 18 §, 19 § ja 20 §:iin, joissa määritetään tiettyjen virkojen täyttämistä näin tarkoin lain tasolla. Tässä yhteydessä Poliisihallitus toteaa, että Valtiovarainministeriö on hankkeen uuden rahapelijärjestelmän mukaisen lupa- ja valvontatoiminnan toimeenpanemiseksi asettamis päätösluonnoksessa todennut, että rahapeliasioissa lupa- ja valvontatoimintaa koskeva organisaatorakenne ylätasolla olisi toimintayksikkö. Poliisihallitus näkee tarkoituksenmukaisena virkavastuun kohdentumisen vuoksi harkittavaksi kevennyttä siihen, että pääjohtaja nimittää toimintayksikön muut virkamiehet ja ottaa palvelukseen muun henkilöstön ja että nimittämisen voisi tehdä toimintayksikön päällikkö tai hänen määräämänsä.

Ehdotetun lupa- ja valvontavirastoa koskevan lain 31 §:n mukaan Aluehallintovirastojen ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ennen tämän lain voimaantuloa myöntämä lupa, tekemä päätös tai rekisteröinti sekä edellä mainituille virastoille tehty ilmoitus jää voimaan siinä muodossa, kun se on lain voimaantullessa. Poliisihallitus toteaa, että vastavasti myös Poliisihallituksen Arpajaishallinnon myöntämät luvat ja päätökset tuli jäädä vastaavalla tavalla voimaan, koska Poliisihallituksen Arpajaishallinto on siirtymässä perustettavan Lupa- ja valvontaviraston organisaatioon.

2.3 Yhteinen asiakaspalvelu

Valtiovarainministeriön palvelu- ja toimitilaverkkohankkeessa valtion käyntiasioita kootaan yhteisiin palvelupisteisiin. Poliisin lupahallinnon näkökulmasta valtion aluehallintouudistusta koskevalla esityksellä ei ole merkittävää vaikutusta sanottuun yhteinen palvelupiste -asiaan.

2.4 Varautumisen alueellinen yhteistyö

Lupa- ja valvontavirastosta annetun lain 13 §:n 2 momenttia koskevien yksityiskohtaisten perusteluehdotusten mukaan varautumisen alueelliseen yhteistyöhön osallistuva viranomaisena, kuten poliisi tai Maahanmuuttovirasto tai yksityinen toimija, joka hoitaa julkista hallintotehtävää, harkitsisi mitä tietoja se voisi antaa varautumisen alueelliseen yhteistyöhön. Poliisihallitus kannattaa selkeää perustelukirjausta siitä, että kysymyksessä on tiedon luovuttavan viranomaisen subjektiivinen harkinta.

Ehdotettavan lain 13 §:n 4 momentin mukaan viranomaisena tai julkista hallintotehtävää hoitava yksityinen voi luovuttaa viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 5, 7, 8, 9 ja 10 kohtien estämättä virastolle ja alueelliselle valmiustoimikunnalle niiden tässä laissa säädettyjen varautumisen alueellisten yhteistyötehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot. Poliisihallitus pitää ehdotettua kirjausta tiedonvaihtoon liittyvän oikeudellisen problematiikan näkökulmasta selkeänä.

2.5 Valmiuslaki

Ehdotuksessa esitetään muutettavaksi valmiuslakia virastojen nimiä koskevien muutosten osalta. Ehdotetun valmiuslain 73 §:n mukaan elinvoimakeskusten tehtäviin kuuluu ohjata ja valvoa poliisilaitosten liikenteen polttoaineyksiköiden toimintaa. Poliisihallitus on lausunut vireillä olevan valmiuslakia koskevan uudistuksen yhteydessä, että poliisin tehtävistä tulee poistaa valmiuslain käyttöönottilanteissa liikenteen polttoaineyksiköiden toiminnan järjestäminen. Tämä mahdollinen muutos on hyvä huomioida myös tässä valmistelussa.

2.6 Yhdistyslaki

Ehdotuksessa esitetään muutettavaksi yhdistyslakia uuden viraston nimen osalta, kun yhdistyslain valvontatoimia siirretään lakkautettavalta Aluehallintovirastolta perustettavaan Lupa- ja valvontavirastoon.

Tässä yhteydessä Poliisihallitus toteaa, että myös poliisilla (sekä syyttäjällä) on rooli yhdistysten valvontaa koskevassa prosessissa. Yhdistyslain 43 §:n nojalla yhdistyksen kotipaikan alioikeus voi syyttäjän, Poliisihallituksen (tai yhdistyksen jäsenen) kanteesta julistaa yhdistyksen lakkautetuksi.

Ampumayhdistyslupa-asioiden osalta Poliisihallitus nostaa esiin, tulisiko ampumayhdistyslupien myöntäminen olla poliisin tehtävä nykyisen Aluehallintovirastojen ja tulevaisuudessa perustettavan Lupa- ja valvontaviraston tehtävän sijaan. Poliisi myöntää ampuma-aseluvat, ja omaa kanneoikeuden yhdistyksen lakkauttamisasiassa.

Toinen vaihtoehto koskee poliisin ja nykyisen Aluehallintoviraston välistä tiedonvaihtoa yhdistysasioissa. Käytännön ongelmaksi on muodostunut se, että poliisi ei saa Aluehallintovirastoilta tietoa yhdistyslupahakemuksista, ja Aluehallintovirastot eivät saa poliisilta tietoa lupa-asian valmistelua varten, koska kyseisellä tiedonvaihtosäntelyllä ei ole selkeää lainsäädännöllistä pohjaa. Näin ollen perustettavalla Lupa- ja valvontavirastolla tulee olla oikeus saada poliisilta tiedot, kun se selvittää luvan myöntämisen edellytyksiä.

Perustettavalla Lupa- ja valvontavirastolla tulisi valvovana viranomaisena olla vastaava kanneoikeus, kuin Poliisihallituksella ja syyttäjällä.

2.7 Taloudelliset vaikutukset poliisiin osalta

Poliisihallituksen näkemyksen mukaan esitetyillä muutoksilla ei ole suoria taloudellisia vaikutuksia poliisiin toimintaan.

Esitetyt muutokset edellyttävät poliisilta kuitenkin esimerkiksi tietojen luovutuksen osalta viranomaisten välisten sopimusten ja tietojen luovutusta koskevien päätöksien laatimista uudelleen.

Poliisijohtaja

Janne Paavola

Poliisilakimies

Visa Weckström

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 30.08.2024 klo 12:44. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaimosta.

Jakelu

Valtiovarainministeriö

Tiedoksi

Poliisihallitus/Esikunta